

го повикалъ въ Русия. Хавличекъ пътува прѣзъ Виена, гдѣто се запознава съ стария Вукъ Караджичъ. Въ Галиция го спрѣли, защото нѣмалъ пашпортъ. Стои нѣколко мѣсеци тамъ и се запознава съ полскитѣ патриоти. Чакъ въ мѣсець февруарий 1843 пристигва въ Москва. Абсолютизмътъ, който намира въ Росия, не го трѣвожи — защото дошелъ отъ Австрія! Намира, че държавата и църквата въ Русия сж силно свързани. Напрѣдъ отъ всичко, каквото вижда, се възхищава, защото върху всичко още гледа съ очитѣ на единъ Панславистъ, съ очитѣ на послѣдователя на Колара. Обаче слѣдъ по-подробно наблюдение не намира такиви нѣща, за каквито чулъ у дома си. Познава, че тая Русия, за каквото чехитѣ бълнуватъ, не съществува. Нищо не му харесва. Съ отвращение познава, че руситѣ сж и религиозно, и национално непомирими. Вижда че мнимата любовъ на руситѣ къмъ другитѣ славяни е просто едно кокетничество безъ дълбоки основи. Познава, че руситѣ искатъ да привлѣчатъ другитѣ славяни само за да ги завладѣятъ. И вече на 13 май 1844 пише: „Славянщината расте! Само Коларъ да може да доде въ Русия на моето мѣсто! Ще се откае отъ това, което е направилъ заради тази славянщина! Който иска да стори на чехитѣ едно благодѣяние, нека ги праща на свои разноски въ Москва“!

Въ Москва се запознава съ единъ български студентъ. Отъ него научава подробности за българския народъ, за неговото робство. Този студентъ и по-напрѣдъ Вукъ Караджичъ въ Виена, събуждатъ у него симпатии къмъ южнитѣ славяни. Занимава се съ руската литература. Гоголъ, Пушкинъ и Лермонтовъ сж негови любими автори. Прѣвожда ги на чехски. Но другитѣ не му харесватъ. Чуди се на слѣпешката любовъ на чехитѣ къмъ руситѣ и пише сатирическата пародия за пѣсенята. „Тисъ нашъ братъ“. Въ нея бичува яловия патриотизъмъ и некритическото славянофилство.

Въ Русия но близо се запознава съ епиграми и скоро самъ ги пише съ майсторска вѣщина. Издава „образи изъ Русия“, въ който запознава чехитѣ съ руския животъ, посочва и върху нѣмското влияние въ Русия. Не знамъ, какво би щѣлъ да пише другъ нѣкой Хавличекъ, ако прѣди 10 години би се намѣрилъ въ сегашна София, гдѣто имаше толкова нѣмски надписи (и на слав. бесѣда имаше единъ; (тѣхъ ги отстрани кметътъ г. Яблански съ данѣкъ, който сваля фирмитъ, писани на чуждъ езикъ); гдѣто има и двѣ нѣмски училища, въ които и много дѣца на славянскитѣ братя) гдѣто има и нѣмски дружества, въ които се намиратъ много австрийски славяни.

Хавличекъ кори и Ханка. Тукъ трѣбва да спомена само мимоходомъ за този чуденъ човѣкъ.

Истина е, че Ханка злѣ направи, гдѣто подхвърли фалшификациитѣ, които издаде за нашитѣ чехски старини, но тази грѣшка не може да унищожи и другитѣ му заслуги за славянската взаимностъ. Ханка билъ човѣкъ, който водилъ кореспонденция съ всички тогавашни видни славянофили. Съжалявамъ, че днесъ, по нѣмание нуждната литература, не можъ да опиша заслугитѣ на Ханка, но стига